

A személyes és a csoportos agresszió élettudományi megítélése

(Szacsky Mihály, 2005, NATO konferencia, Budapest)

Az agresszió megnyilvánulása minden esetben élőlényekhez köthető meghatározott cselekvési forma. Az állatvilágra jellemző agresszív viselkedési formákat az etológia tudománya vizsgálja és dolgozza fel. A viselkedési formák vizsgálatának alapjait K. Z. Lorenz alapozta meg. Módszerével a viselkedésben résztvevő és az azt előidéző tényezők összességeket filogenetikai és fiziológiai módszerekkel igyekszik feltárni. A taxonómiai egységekre jellemző magatartásgyűjtemények jól feldolgozhatóvá teszik a különféle viselkedési formák ismerveit. Megállapítható, hogy az állatvilágban az agresszióra utaló viselkedési formák csak és kizárólagosan a létfenntartás és a fajfenntartás érdekeit szolgálják.

A személyes és csoportos agressziókutatás nem nélkülözheti az ismert elméletek, módszerek, vizsgálatok integrálását és elemzését. Az ismert kutatók között említeni kell Lorenz munkásságán kívül Freud, Dollard, Deutsch, Krebs-Davics valamint Dawkins munkásságát is.

Az emberi viselkedésre jellemző, hogy az alap „biológiai agresszív” magatartáson kívül képes tudatosan, valamilyen céllal agresszív cselekedeteket is végrehajtani. Ezek felületes csoportosítás szerint lehetnek társadalmi devianciák, bűnözés, engedett, sőt támogatott, szervezett, csoportos agresszív viselkedések, háborús bűncselekmények, és még ide sorolható a terrorizmus, mint agresszív emberi cselekvés. Az agressziót elkövetőket is érdemes valamilyen módon csoportosítani. A tanult viselkedési formákat, eszmei hatásokat visszatükröző, belső indítatásból származó agresszív viselkedést elkövetheti tiszta tudatú, idegrendszerében ép személy, elméjében zavarodott, illetve bódító, torz tudatot kiváltó drog hatására bármilyen ember.

Ahhoz hogy az agressziót értelmezni és kutatni tudjunk, fontos a fogalom definiálása. Az agresszió az evolúciós mozgást szabályozó olyan környezeti összhatás, amely az élőlények meghatározott csoportját fennmaradásukért (vitalitás) és elszaporodásukért folyó küzdőképességük maximális igénybevitelére készíti. Jellemző formái: viszonylagos vagy teljes élelemhiány fellépése, szélsőségessé váló időjárás, versenytársak, fogyasztók környezetbeli elszaporodása – összességében a létért folytatott küzdelem. Ismeretes az agresszió hiánya, amely az akcesszibilitást mutatja.”

Nukleáris háború

Amerikai katonai vélemények szerint az elrettentés elméletére épülő atomfegyverkezés veszélye elmúlt. Véleményük szerint három gócpont alakult ki a világon, amelyek az atomháború veszélyét rejthetik magukban. Ezek a területek: Közel-Kelet, India – Pakisztán, Észak-Korea. Ezeknek az államoknak (véleményük szerint) ugrásra kész reguláris hadserege akár véletlen folytán is hadba léphet. Remélhető, hogy a nukleáris fegyverek használatára vonatkozó szabályozás hatásos marad. A globális nukleáris háború veszélye csekély, de nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy erőszakosabb államok és fanatikus terrorcsoportok is rendelkeznek tömegpusztító fegyverzetrel.

Palatinus elemzés alapján: a nukleáris fegyverek stratégiai jellegű alkalmazásának veszélye minimálisra csökkent. Remélhető, hogy belátták az atomfegyverrel rendelkező államok: az értelmetlen, visszafordíthatatlan pusztítás saját magukra is hathat. A totális pusztításnak sem katonai, sem politikai előnyei nem lehetnek. Figyelembe kell venni, hogy az Amerikai Egyesült Államok rendelkezik a világ legnagyobb atomfegyverzet arzenáljával, és

ez a nemzet alkalmazta az atomfegyvert először és utoljára katonai célokra – hatvan éve két város, Hiroshima és Nagaszaki elpusztítására. Ezek figyelembevételével érthető a megjelölt Közel-Kelet, India – Pakisztán és Észak-Korea reakciója, mivel úgy érzik, hogy ha nem rendelkeznek kellő elrettentő védelemmel, országukat az Amerikai Egyesült Államok atomcsapással sújthatja. Ezeket az érveket csak erősíti az a tény, hogy minden felsorolt államot az amerikai hadsereg már megtámadta, és viselt ellenük háborút. Súlyosbítja ezeket a nézeteket az a tény is, hogy a II. öbölháború előtt az amerikai hadvezetés nem zárta ki annak az esélyét, hogy a hadműveletek során technikai atomfegyvereket fog alkalmazni. Az atomfegyverkezés a világunkban tehát gerjesztett állapotban van. Nem szabad elfelejtenünk az orosz-ukrán meglévő atomfegyverzetekről sem. Ezek jelenleg nyugvó állapotban vannak, de véleményünk szerint a gazdasági versengés időszakában, ha csábító ajánlatot kapnak, ezekből a készletekből adhatnak el bárhova a világban.

2005-ben történt Kína részéről egy figyelemreméltó bejelentés. Kína egyik vezető katonai személyisége bejelentette, ha az Amerikai Egyesült Államok beavatkozik Kína és Tajvan területi hovatartozási vitájába, illetve a katonai jelenlétét Amerika fokozza a kínai szigeten, úgy az Egyesült Államokra irányuló atomcsapás sem zárható ki. Megítélésünk szerint az atomfegyverkezés és Amerika hihetetlen katonai erejének fokozása, valamint az a tény, hogy egyszerre több háborút folytat a világ számos részén, csak erősíti az atomháború veszélyét. Fontos megjegyezni, hogy a nukleáris háború nem csak atombombát jelent. A Palatinus Klub egy tagja 2002-ben megfogalmazta azt az elméletet, hogy a nukleáris fenyegetettséget pl. a terrorizmus úgynevezett programozott nukleáris anyagok bevetésével tudja egyszerűen és rejtve kivitelezni. A Pentagon ezt a módszert „Piszkos Bomba” néven vezette be a terrorizmus fogalmáiba.

Az emberiséget 1945 óta folyamatosan éri úgynevezett „nukleáris terhelés”. A köztudatban az atomerőművek kockázatát jelölik meg elsősorban. A részletes elemzések azt mutatják, hogy az atomenergiái katasztrófák nukleáris terhelése a világban 10% alatt maradt. A nagy és visszavonhatatlan radioaktív izotópterhelést a világszerte végrehajtott kísérleti atomrobbantások (pl. francia kísérleti robbantások a csendes-óceáni szigetvilágban), Nagaszaki és Hiroshima jelenti.

Kivonatok, hírek a háború világából

Környezeti katasztrófa a libanoni partoknál

A Földközi-tenger legnagyobb környezeti katasztrófája fenyeget a libanoni partoknál, mivel a bombázások következtében 35 ezer tonna kőolaj ömlött a tengerbe. Szakértők szerint a helyzet súlyossága a tengerhajózás történetének legnagyobb ökológiai katasztrófájához, az alaszakai „Exxon Valdez” tartályhajó elsüllyedéséhez hasonlatos.

Az első jelentések szerint 10 ezer, de akár 35 ezer tonna kőolaj is a tengerbe juthatott a bejrúti erőművet ért bombatámadás után. A 225 kilométeres libanoni partszakaszból már nyolcvan kilométert olajszőnyeg borít.

Az olajfolt kiterjedése tekintetében a Bretagne partjainál elsüllyedt „Erika” tanker okozta szennyezéshez is hasonlítják a mostani esetet. 1999-ben mintegy négyszáz kilométeres szakasz szennyeződött el az Atlanti-partvidéken, melynek következtében 150 ezer madár pusztult el.

A The Guardian 10 tudóst kérdezett meg, vajon szerintük melyek az emberiségre leselkedő legnagyobb veszélyek, és mekkora az esélye annak, hogy azok bekövetkeznek.

A bevezetőben Sir Martin Rees csillagász pesszimista megjegyzése olvasható. Véleménye szerint az emberiségnek 50 % esélye van arra, hogy jelentős visszalépés nélkül vészelje át a XXI. századot. Az összeállítás szerint a kockázatok a következőkből tevődnek össze.

Terrorizmus:

A St. Andrews Egyetem Terrorizmust és Politikai Erőszakot Kutató Tanácsadó Testület véleménye szerint napjainkban a társadalom sokkal sebezhetőbb, mint valaha. Kiemelten kezelik a biológiai és a kémiai tömegpusztító fegyverek alkalmazását. A széles körben terjeszthető lépfene, himlő vagy pestis hatalmas pusztítást képes véghezvinni. Komoly esélye van annak, hogy 70 éven belül nagyszabású terrortámadás következik be.

A Palatinus szemléletnek megfelelően ebben a kérdéskörben komplexen kell vizsgálni és értékelni a terrorizmust, a természet aránytalan és mértéktelen pusztítását, a népesség robbanásszerű emelkedését, az élelmiszer-, ivóvíz hiányokat. Ezek összessége exponálhat, és teremthet táptalajt az egyéni és a csoportos agresszió kialakulásához. Idézet egy Palatinus tanulmányból:

A libanoni partoknál észlelhető szennyeződés továbbterjedhet Törökország felé is

– A Máltán működő Regional Marine Pollution Emergency Response Centre (Regionális Tengerszennyezési Készenléti Központ) már észlelt olajnyomokat a szíriai partoknál is. A szíriai Tartusz város parti őrsége is megerősítette a hírt, miszerint a libanoni határnál hét kilométer hosszú szakaszon olajszennyezés figyelhető meg. „Félő, hogy az olajfolt Ciprus és Törökország partjaiig is eljut – nyilatkozta Wael Hmaidan libanoni környezetvédelmi szakértő a BBC Newsnak.

Szakértők szerint a mostani libanoni eset a Földközi-tenger legnagyobb ökológiai katasztrófája 1991 óta. Akkor a „Haven” tartályhajó gyulladt ki a Genovai-öbölben, és beszennyezte az olasz és francia part nagy részét. Szerencse volt a szerencsétlenségben, hogy az olaj jelentős része elégett, mielőtt a tengerbe jutott volna.

Sohasem lesz világbéke

Miért van háború a Földön, és miért nem inkább béke? Egy most napvilágot látott elmélet szerint immáron reménykedni sem lehet abban, hogy valaha is a béke fogja uralni a Földet. Az emberiség ott rontotta el az örök béke ügyét, amikor feltalálta a lándzsát.

Bár a felvilágosodás filozófusai még szép álmokat dédelgettek az egyszer majd beköszöntő „örök békéről”, egy friss tanulmány szerint végképp oda minden remény. Az ideálisnak felvázolt, egyszerű szerkezetű társadalmak korának elmúltával odaveszett annak a lehetősége is, hogy mindenféle háborúskodás eltűnjön a Föld színéről. Rousseau nagy ívű leírása a békében élő egyszerű ősemberről akár még igaz is lehetett, de az idő immáron visszaforgathatatlanul eljárt a béke felett.

Kelly mindezek ellenére biztos a dolgában: szerinte a háború kialakulásának két oka immáron teljesen egyértelmű. Az egyik a lándzsa feltalálása volt, a másik pedig a szervezett társadalmak kialakulása, melyek előre megtervezett módon kezdtek el gyilkolni.

Hatvanegy éve dobták le az első atombombát

1945. augusztus 6-án, reggel fél nyolckor három amerikai repülőgép tűnt fel a japán nagyváros, Hiroshima fölött. A légiiradókba belefáradt, a menekültekkel 400 ezresre duzzadt lakosság ügyet sem vetett a gépekre, amelyek közül a B-29 típusú Enola Gay bombázó alacsonyabbra ereszkedett, és „valamilyen tárgyat” dobott le.

8 óra után 15 perccel és 17 másodperccel a város fölött vakító kékesfehér fény lobbant, majd mennydörgés következett, és az azóta elhíresült gombafelhő szökött az ég felé: 600 méter magasságban felrobbant a Little Boynak elnevezett, 17 ezer tonna TNT-vel egyenlő hatású első atombomba.

Hogy képzelték a szovjetek a harmadik világháborút?

A lengyel védelmi miniszter által nemrég nyilvánosságra hozott titkos iratokból kiderül, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak milyen szerep jutott volna egy esetleges harmadik világháború esetén. Mivel a szovjetek elképzelése szerint ez mindenféleképpen egy atomháború lett volna, így Lengyelországban, a Visztula mentén hozzávetőleg kétmillió civil áldozata lett volna a konfliktusnak.

A kutatók azzal már eddig is tisztában voltak, hogy egy esetleges hidegháborús konfliktus minden bizonnyal Lengyelország területén robbant volna ki: a NATO rakétái leghatékonyabban ezt a területet voltak képesek befogni, és a Szovjetunió sem tudta volna korábban feltartóztatni az esetlegesen előrenyomuló NATO erőket. Persze a történet mindig úgy kezdődik, hogy „mi csak visszaüttünk”.

Az eddig nyilvánosságra hozott haditervek szerint mind a NATO, mind a Varsói Szerződés hadvezetése azzal számolt, hogy az első agresszív lépést az ellenség teszi meg.

Hazugságra alapozott támadás a vietnámi háborúban?

2001-ben készült el a munkája, azonban az Amerikai Nemzetbiztonsági Hivatal megakadályozta megjelenését: Robert J. Hanyok történész olyan dokumentumokat talált a hivatal levéltárában, melyből kiderül, hogy a vietnámi háború idején a titkosszolgálatok a lehallgatott üzeneteket meghamisították.

1964. augusztus 2-án erőtlenséggel támadást indítottak az észak-vietnámi csapatok a térségben tartózkodó néhány amerikai hadihajó ellen. Az ütközetnek nem nevezhető incidenst követően mindkét fél inkább higgadtan próbálta kezelni a helyzetet, ám két nappal később az amerikai elnök a titkosszolgálatok jelentése alapján mégis offenzívába kezdett.

Az Amerikai Nemzetbiztonsági Hivatalból ugyanis olyan információk kerültek az elnökhöz, melyekből egy újabb, és immár súlyosabb vietnámi támadás képe rajzolódott ki. A titkosszolgálatok által lehallgatott vietnámi üzenetváltásból azt olvasták ki a kódfejtők, hogy az észak-vietnámi hadsereg augusztus 4-én ismét megtámad két amerikai hadihajót, a Tonkin-öbölben tartózkodó USS Maddox és a USS C. Turner Joy cirkálókat.

A katonai vezetés azonnal tűzparancsot adott ki, csak hogy mint utólag kiderült, a hadihajók semmilyen célpontot nem találtak a közelben. Az eredménytelenség persze nem a rosszul célzott lövéseknek vagy a szerencsétlenül megválasztott taktikának volt köszönhető: a hadihajók közelében egészen egyszerűen nem tartózkodtak ezen a napon észak-vietnámi erők. A vélt vietnámi támadás két forráson nyugodott. Az egyik a titkosszolgálatok által lefűlelt titkos távirat, a másik pedig a Maddox cirkáló szonográfusa által észlelni vélt ellenséges hadihajó motorcsavar-hangja.

Ez utóbbiról ugyan hamar kiderült, hogy mindössze a Maddox saját motorcsavarjának hangjáról van szó, a megfejtett titkos távirat azonban hosszabb „karriert” futott be. Az amerikai kongresszusban Robert S. McNamara védelmi miniszter többször is hivatkozott rá, mint az észak-vietnámi agresszió bizonyítékára, noha helyette a New York Times cikke szerint már nem sokkal a támadást követően azt mondta: „A pokolba is! Ezek a hülye tengerészek repülő halakra lövöldöztek!”

2006. augusztus

Szacsky Mihály